

Inleiding

Voor u ligt de notitie inzake corona horend bij de begroting 2021 van de gemeente Dalfsen. Door de uitbraak van het coronavirus en de maatregelen die zijn genomen om verdere verspreiding te voorkomen is dit een begroting die anders is dan u gewend bent. Dat wil zeggen dat er voor is gekozen de begroting te voorzien van een notitie die de onzekerheden die corona met zich meebrengt verder tracht te duiden. Exacte getallen noemen is bijzonder lastig daar de toekomst te onzeker is. Er is daarom voor gekozen een tekstuele toelichting te geven. Naast onzekerheden over het verloop van de pandemie is ook de reactie van het Rijk richting inwoners en gemeenten niet te voorspellen. In de tweede Berap bent u geïnformeerd over de lasten en baten als gevolg van de coronacrisis. Voor de begroting is het, om bovengenoemde redenen, niet mogelijk deze cijfers verder te gebruiken voor de begroting.

Wat betreft de scenario's zijn er twee te onderscheiden. Het is mogelijk dat we langzaam herstel zien en dat we het dieptepunt van de crisis achter ons hebben liggen. Echter is het ook mogelijk dat er een tweede golf ontstaat met verregaande contactbeperkingen, dit kan resulteren in grote gevolgen voor de Dalfser samenleving en de gemeentelijke begroting. In deze notitie gaan we per programma in op de financiële gevolgen die er mogelijk kunnen ontstaan. In de begroting zelf is corona niet meegenomen, we specificeren dit in deze notitie, daarnaast wordt er ook aandacht geschonken aan corona in de paragraaf risicobeheersing en weerstandsvermogen.

Achtergrondinformatie

In opdracht van het kabinet is er een onderzoek uitgevoerd door Andersson Elffers Felix over de gevolgen van corona op gemeentelijke financiën. Een deel van de resultaten van dit onderzoek zijn ook van toepassing op de gemeente Dalfsen en zijn derhalve benoemd in deze notitie.

De scenario's zoals beschreven in de inleiding worden onderschreven door de analyse van het CPB. Het CPB gaat er in de augustusraming vanuit dat er geen grootschalige nieuwe contactbeperkingen nodig zijn. In dat geval krimpt de economie in 2020 met 5%, gevolgd door 3% groei in 2021. De werkloosheid loopt op richting 7% in 2021. Echter is de ontwikkeling van de pandemie zeer bepalend voor de vooruitzichten op herstel. Om die onzekerheid recht te doen wordt er door het CPB ook een scenario geschetst waarin opnieuw grootschalige contactbeperkingen van kracht worden. In zo'n scenario krimpt de economie ook in 2021 naar -3,2 % en loopt de werkloosheid op tot 10%.

Vanuit het Rijk zijn er 2 rondes compensatie aangekondigd. De eerste is al uitgekeerd, het gaat hier om een bedrag van € 347.000. De tweede ronde wordt bekend gemaakt tegelijk met de septembercirculaire, ten tijde van het schrijven van dit stuk is de hoogte hiervan nog niet bekend.

Programma 1: Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen

Het programma bestuur lijkt de grootste kosten al te hebben gemaakt. Zo is digitalisering van processen al doorontwikkeld en zijn de benodigdheden voor zaken als thuiswerken en digitaal vergaderen al uitgegeven. Mocht thuiswerken langer de norm blijven dan is het wel van belang dat er rekening wordt gehouden met de omstandigheden waaronder dit gebeurt, hierbij valt de denken aan ARBO- goedgekeurde benodigdheden zoals goede bureaus en stoelen. Daarnaast zijn er mogelijk kosten te verwachten om de medewerkers financieel te compenseren voor het thuiswerken, zoals koffie, printpapier en gebruik van energie en internet. Overige kosten zoals opleidingen hebben veelal geen of in mindere mate doorgang kunnen vinden in 2020 waardoor de kans bestaat dat dit in 2021 en later voor meerkosten zorgt.

In 2021 vinden ook Tweede Kamerverkiezingen plaats, deze zullen, indien er nog geen vaccin is tegen die tijd, coronaproof georganiseerd moeten worden. Hiervoor zullen meerkosten gemaakt worden. Het is mogelijk dat hier vanuit het Rijk een compensatie voor komt, echter is dat in dit stadium nog niet te zeggen.

Verder is er de mogelijkheid dat er minder inkomsten vanuit de OZB komen en ook precariobelasting kan voor minder inkomsten zorgen. Zeker voor deze laatste geldt dat dit sterk afhangt van de ontwikkelingen van het corona virus en de duur van de maatregelen die effecten hebben op de financiële gezondheid van horecagelegenheden.

Landelijk zien we dat er veel inkomsten uit toeristenbelasting worden misgelopen, voornamelijk door de afwezigheid van buitenlandse toeristen. Echter zolang binnenlands toerisme wel mogelijk blijft en deze toeristen Dalfsen ook blijven bezoeken zullen de misgelopen baten meevallen. Ook hier geldt de voorwaarde dat een strenge tweede lockdown wel voor financiële consequenties kan zorgen. Ook hiervoor geldt dat er eerder een compensatie vanuit het Rijk was inzake het mislopen van toeristenbelasting. Of dit in 2021 weer zo zal zijn is niet bekend.

Programma 2 Openbare orde en veiligheid

Als de lockdown verder wordt versoepeld en mensen zich aan de 1,5 meter samenleving blijven houden dan zal er op programma 2 niet veel effect waar te nemen zijn. Maar als er toch een tweede golf komt of als de samenleving zich niet meer aan de 1,5 meter houdt, terwijl dit wel noodzakelijk is, dan is het goed mogelijk dat er extra ingezet moet worden op het handhaven van de openbare orde. Vooral de inzet van extra BOA's, inhuur of meeruren, kan dan een kostenpost worden. Daarnaast is er een risico dat BOA's door hun werk zelf ziek worden of overbelast raken waardoor de kosten kunnen oplopen.

Programma 3 Beheer openbare ruimte

Op programma 3 zijn er geen substantiële kosten of baten te verwachten voor de gemeente Dalfsen.

Programma 4 Economische zaken

Door de door het Rijk opgezette voorzieningen, die naar verwachting ook in 2021 nog deels van kracht zullen blijven is er tot op heden geen reden om aan te nemen dat de gemeente Dalfsen zelf over moet gaan tot het financieel ondersteunen van ondernemers. Daarnaast is er door u al een corona noodfonds van 1 miljoen in de vorm van een bestemmingsreserve beschikbaar gesteld. Dit fonds heeft als doel in ieder geval maatschappelijke voorzieningen te ondersteunen en op het moment van schrijven van deze notitie is het bedrag van een miljoen nog niet overschreden. Mochten er instellingen zijn die later financiële hinder ondervinden door een nieuwe lockdown of andere corona maatregelen dan is het een optie om dit fonds opnieuw open te zetten. In de gemeente Dalfsen is het een beleidskeuze geweest om ondernemers niet te ondersteunen vanuit de gemeente vanwege voorliggende voorzieningen vanuit het Rijk.

Programma 5 Onderwijs en vrije tijd

Kosten voor onderwijshuisvesting en eventuele aanpassingen die noodzakelijk zijn om te voldoen aan de 1,5 meter maatregel zijn grotendeels al gemaakt en door scholen zelf betaald. De verwachting is niet dat dit voor extra lasten zorgt voor de gemeente Dalfsen.

Ondanks dat leerlingenvervoer wel veranderingen ziet in uitgaven en inkomsten verwachten we niet dat er een negatief of positief saldo zal ontstaan. Het is mogelijk dat als de 1,5 meter samenleving lang zo blijft er meer ritten zullen worden gemaakt om zo aan de maatregel te kunnen voldoen. Echter is het bij een tweede golf ook mogelijk dat er besparingen worden gerealiseerd omdat er bijvoorbeeld minder ritten worden uitgevoerd en er slechts een deel van de ritten wordt vergoed.

Voor sport geldt dat deze momenteel, ondanks de maatregelen van het RIVM, weer als vanouds kan worden hervat, met uitsluiting van gebruik van kantines en douches. Vooral nog wordt er niet vanuit gegaan dat het noodzakelijk is om meer huur kwijt te schelden in 2021 als de corona situatie zo blijft. Mochten sportverenigingen en zwembaden weer moeten sluiten dan betekent dit wel een financieel effect indien er wordt besloten om huren kwijt te schelden of meer steunmaatregelen in te zetten. Wel is er de mogelijkheid om hiervoor het noodfonds aan te spreken, indien hier dan nog financiële ruimte is. Wij informeren u middels een aparte memo over de uitputting van het noodfonds eind oktober.

Daarnaast kan een tweede golf ook in het behalen van beleidsdoelstellingen voor hinder zorgen. Voor de Dalfser samenleving is het belangrijk dat sport mogelijk blijft omdat dit bijdraagt aan de sociale cohesie en gezondheid van de inwoners. Mocht er een tweede golf komen dan zijn de gevolgen waarschijnlijk naast financieel ook immaterieel van aard.

Voor de cultuursector geldt wel dat de situatie voorlopig niet beter lijkt te worden. Cultuurpodia ondervinden erg veel hinder van de 1,5 meter maatregel. Mocht er geen vaccin gevonden worden dan zullen cultuurinstellingen verder interen op hun eigen reserves, een groter beroep moeten doen op het noodfonds en in het ergste geval moeten sluiten. Mocht er een tweede golf komen en de cultuursector weer dicht moeten dan zou dit voor de gemeente, indien ze besluiten te willen ondersteunen om sluiting te voorkomen, resulteren in extra lasten.

Voor bibliotheken, musea en andere maatschappelijke instellingen geldt dat zij de problemen die eventueel in 2020 zijn ontstaan kunnen compenseren door inzet van het noodfonds. Indien de corona maatregelen blijven zoals ze nu zijn verwachten we de grootste schade voor deze sector te hebben kunnen opvangen. Mocht er in 2021 toch sprake zijn van een nieuwe lockdown dan kan er wellicht bezien worden wat er aan extra steunmaatregelen mogelijk is.

Programma 6 Inkomensondersteuning

Het programma inkomensondersteuning wordt zwaar getroffen door de coronacrisis.

Door de invoering van de TOZO (Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers) regeling zijn er in 2020 extra uitvoeringskosten gemaakt. Recent is de TOZO verlengd, weliswaar in uitgekleden vorm. Deze zal doorlopen tot 1 juli 2021, dit zal dus gevolgen hebben voor het komende begrotingsjaar waarvan de hoeveelheid niet te zeggen is. Het kabinet stimuleert omscholing ook.

Het Rijk heeft in 2020 besloten dat de gemeente per besluit op een aanvraag TOZO van het Rijk een vergoeding van € 450 voor de uitvoeringskosten krijgt. Voor een besluit op een aanvraag lening bedrijfskapitaal vanuit TOZO is dat bedrag € 800. Voor de verlengde TOZO is het nog onzeker of het Rijk dan weer bijdraagt aan de uitvoeringskosten.

Indien er een tweede golf komt, de TOZO of een soortgelijke maatregel niet meer wordt voortgezet of als de economie harder blijkt geraakt is de kans dat het aantal bijstandsuitkeringen (aanzienlijk) toeneemt reëel, echter is de verwachting dat zich dit pas eind 2021 of zelfs in 2022 voordoet.

Als bedrijven het hoofd niet boven water kunnen houden, wat ze in het voorjaar van 2020 wel konden door de noodmaatregelen van kabinet, zal de werkloosheid verder oplopen. Inwoners zullen, in de meeste gevallen, eerst een beroep kunnen doen op een WW uitkering. Voor inwoners die al in de bijstand zitten zal het lastiger zijn weer aan het werk te gaan, dit betekent dat de kosten voor de bijstand de komende jaren hoger zullen liggen dan de afgelopen jaren. Ook de kosten voor re-integratie zullen stijgen door de toename van het aantal werkzoekenden en de lengte van de periode die het bijstandsgerechtigden kost om een nieuwe baan te vinden.

Door de situatie zoals geschetst voor de bijstand zijn er ook in de schuldhelpverlening extra kosten te verwachten die zich naar alle waarschijnlijkheid niet beperken tot 2021. Omdat mensen eerst in de WW, dan in de bijstand en pas later in de financiële problemen geraken kan het nog jaren duren voordat dit effect zichtbaar is.

Hoe hoog de oplopende kosten voor inkomensondersteuning zullen zijn is niet te zeggen omdat de effecten van deze crisis pas later zichtbaar zullen worden en we niet weten of er een tweede golf komt en zo ja, hoe heftig die zal zijn.

Programma 7 Sociaal Domein

Binnen het sociaal domein zijn er al financiële uitdagingen die door de coronacrisis kunnen worden versterkt.

Hogere kosten zijn vooral te zien bij de GGD IJsselland die voor de gemeente onder andere de corona testen uitvoert. Ondanks dat deze kosten waarschijnlijk voorlopig niet zullen dalen door de toename van het aantal testen is de verwachting dat deze kosten niet voor rekening komen van de gemeente Dalfsen. Het Rijk heeft alle meerkosten tot nu toe gecompenseerd en de verwachting is ook dat dit zo zal blijven.

Naast de corona gerelateerde kosten zullen er ook minder inkomsten zijn bij de uitvoering van de reguliere taken van de GGD. Op het moment van schrijven is het onzeker of deze ook door het Rijk worden gecompenseerd. Indien deze niet door het Rijk worden vergoed zal de gemeente hier meer lasten ervaren voor de duur van de coronacrisis.

Naast financiële gevolgen binnen het sociaal domein is de verwachting dat er door een tweede golf een grotere druk ontstaat op de zorgaanbieders. Dit als gevolg van psychische problematiek die kan ontstaan door een lockdown.

Programma 8 Duurzaamheid en milieu

Verdere kosten zijn op programma 8 niet direct te verwachten. Hogere kosten als gevolg van een toename aan bezoeken bij de milieustraat lijken onwaarschijnlijk bij een tweede golf omdat dit voortkwam uit het opruimen tijdens de eerste lockdown.

Programma 9 Ruimtelijke ordening

Gezien de huidige situatie op de woningmarkt en de blijvende vraag naar woningen en gronden is de verwachting dat er binnen de grondexploitaties geen tot weinig effecten ontstaan als gevolg van de coronacrisis. Echter kan het wel zo zijn dat de rentelasten iets toenemen door het minder snel verkopen van grond. Een daling van de grondwaarde lijkt voorlopig onwaarschijnlijk maar door een tweede golf en grotere financiële onzekerheid bij inwoners zou het kunnen dat hierop moet worden afgeschreven.

Overige financiële gevolgen

Het kabinet heeft besloten tot een tweede pakket steunmaatregelen voor gemeenten, waaronder het voor kleinere gemeenten af te zien van de opschalingskorting voor 2021 als gevolg van de coronacrisis (brief Min. BZK 31 augustus 2020, 2020-0000515138). De verdeling van het totale steunpakket wordt bekendgemaakt in de septembercirculaire 2020. Ons college informeert uw raad over de totale septembercirculaire in een aparte memo.

Conclusie

Indien er sprake is van een tweede golf die lijkt op het beeld wat we in het voorjaar van 2020 hebben gezien kan dit grote gevolgen hebben voor Dalfsen, zowel financieel als voor het behalen van de beleidsdoelstellingen. Op het moment van schrijven van de begroting en deze notitie is het kabinet nog volop bezig met het ondersteunen van getroffen ondernemers, sectoren en gemeenten. Voor dit moment geldt dat de gevolgen van financiële aard nog mee lijken te vallen, dit zal zo blijven als het Rijk deze ondersteuning voortzet. Indien er andere politieke keuzes worden gemaakt in Den Haag en de crisis langer of heviger wordt dan zal ook de gemeente Dalfsen hieronder lijden, de omvang hiervan is echter niet te voorspellen door de grote mate van onzekerheden.

Gezien de omstandigheden informeren wij u bij verantwoording in de reguliere P&C documenten over het verloop van de coronacrisis en de effecten op de begroting. In oktober informeren wij u over het coronanoodfonds en ook in de jaarrekening zullen we hier aandacht aan besteden.

Uiteraard houden wij u bij tussentijdse wijzigingen op de hoogte.